

DISKRIMINÁCIA NA ZÁKLADE NÁBOŽENSTVA A VIERY – EURÓPSKY A NÁRODNÝ PRÁVNÝ RÁMEC¹

MAREK ŠVEC

Právnická fakulta, Trnavská univerzita v Trnave, Slovenská republika

Abstract in original language

Diskriminácia na základe náboženstva a viery predstavuje v súčasnosti v slovenskom pracovnom práve neznámu oblasť. Hoci Zákonník práce uvádza náboženstvo a vieru ako diskriminačné dôvody, nevymedzuje ich obsah, ani nekonkretizuje ich vzájomný vzťah. Navyše relevantná smernica č. 2000/78/ES zakotvuje len pojem náboženstvo. Bližšie vymedzenie pojmov a ich praktická aplikácia preto vyplynie z budúcej judikatúry Súdneho dvora Európskej únie aj s ohľadom na ostatné rozhodnutie ESJP. Silnejúci prílív nekresťanských náboženských spoločností prináša do európskej i národných právnych úprav nové podnety odrážajúcich sa aj na nálade spoločnosti.

Key words in original language

náboženstvo, viera, smernica č. 2000/78/ES, ľudské práva a základné slobody, svetonázor, štrajk, Lautsi

Abstract

Discrimination based on religion and belief is currently an unknown area in the Slovak labour law. Although The Labour code indicates religion and belief as discriminatory reasons, does not define their content or relationship. The relevant Council Directive no. 2000/78/EC also describes only the concept of religion. More detailed definitions and their practical application will ensue from the future legislation of the Court of Justice of the European Union with respect to any other decisions of the ECHR. The increasing influence of Non-Christian religious adherents brings new initiatives into European and national laws which reflect the mood of society.

Key words

religion, faith, belief, Directive no. 2000/78/EC, human rights and fundamental freedoms, strike, Lautsi

¹ Vedecký príspevok bol vypracovaný v rámci výskumného projektu APVV označeného LPP-0048-09 s názvom „Flexibilita pracovného práva a nový systém sociálnej bezpečnosti“, zodpovedná riešiteľka projektu prof. JUDr. Helena Barancová, DrSc..

Úvod

Právo na rovnaké zaobchádzanie v pracovnoprávných vzťahoch predstavuje jeden z najvýraznejších prejavov ochranného mechanizmu pracovného práva. Národné i európske právne predpisy uvádzajú rôzne príčiny alebo vlastnosti prináležiace fyzickým osobám, ktoré sa môžu stať dôvodom pre prípadné nerovnaké zaobchádzanie. Následne sa ako pochopiteľnou javí aj silnejšia ingerencia štátnej moci pri presadzovaní zvýšenej ochrany zamestnancov s ohľadom na výkon závislej práce za primeraných a vhodných pracovných podmienok.

Možnosť verejne prejaviť vlastné názory na základe slobody myslenia, svedomia a náboženského presvedčenia a nebyť za to v žiadnom ohľade sankcionovaný, patrí k fundamentálnym ideám demokratického zriadenia, rovnako ako k základným ľudským právam a slobodám. Určiť prípustnú mieru ich obmedzenia v záujme ochrany spoločenského zriadenia a súčasne stanoviť hierarchicky usporiadaný katalóg ľudských práv a slobôd pre možnosť ich efektívnejšieho uplatňovania v praxi, sa javí ako nekončiaci zápas.

Po empirický dôkaz nejasného právneho vymedzenia uplatňovania základných ľudských práv a slobôd nemusíme chodiť ďaleko. Ostatné rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci pani Lautsi proti Taliansku¹ sa stalo mementom posúdenia praktického stretu základných ľudských práv a slobôd – právo na náboženské vyznanie a právo rodičov na výchovu vlastných detí. Aplikácia slobody náboženského vyznania a jej sekundárne prejavy je však aj v iných ohľadoch konfrontovaná s ľudskými právami iných fyzických osôb, pričom donedávna sa mohlo zdať, že prichádza k uprednostňovaniu záujmu náboženských spoločností. Ostatný vývoj v národnej judikatúre členských štátov Európskej únie však naznačuje možné tendencie v zmene postoja (napr. v oblasti uplatnenia práva na štrajk u cirkevných zamestnancov).²

Vedecký príspevok sa snaží poukázať nielen na nejednoznačnosť národnej i európskej právnej úpravy v oblasti ochrany slobody náboženského vierovyznania, ale poskytnúť čitateľovi prehľad aktuálnych otázok skúmanej problematiky.

Náboženstvo, viera a svetonázor

Diskriminácia na základe náboženstva a viery sa vzhľadom na svoju právnu úpravu i charakter subjektov spadajúcich do celkového právneho

¹ Rozhodnutie EStP vo veci Lautsi proti Taliansku (2010/2011, sťažnosť č. 30814/06).

² Napr. v ostatnej judikatúre Spolkovej republiky Nemecko pri posúdení uplatňovania práva na štrajk u zamestnancov cirkevných organizácií (bližšie v ďalšom texte príspevku).

ochranného rámca vyčleňuje z bežného aplikačného antidiskriminačného mechanizmu. Na zložitosti uvádzanej problematiky sa podieľa nielen neúplný charakter národných či medzinárodných právnych predpisov, ale i pomerne obmedzená judikatúra európskych súdnych inšancií³ a existencia osobitného práva cirkví a náboženských spoločností na sebaurčenie. Nerovnaké zaobchádzanie na základe vlastného náboženského presvedčenia, myslenia či prejavového svedomia je možné vnímať v oblasti pracovnoprávných vzťahov i v ďalších spoločenských situáciách (počínajúc problematikou vzdelávania detí končiac právom na rituálne zabíjanie zvierat predpísaným spôsobom alebo nosenie náboženských symbolov na verejnosti).

Rešpektovanie náboženského presvedčenia či odlišného pohľadu na okolitý svet než má napr. majoritná spoločnosť patrí k základným výdobytkom modernej demokratickej spoločnosti. Základný právny rámec práva na slobodu myslenia, svedomia a náboženského presvedčenia preto predstavuje značné množstvo európskych⁴ i medzinárodných⁵ právnych dokumentov.⁶ Pri ich bližšom skúmaní však treba objektívne uviesť, že uvedenú problematiku neupravujú vyčerpávajúcim spôsobom. Spravidla sa obmedzujú len na všeobecné priznanie samotného základného ľudského práva bez konkretizácie jeho bližšieho významu zahŕňajúceho napríklad výklad kľúčových pojmov (náboženstvo resp. viera) alebo ich prípadnú interpretáciu. Sloboda myslenia a náboženského presvedčenia je rovnako súčasťou európskej antidiskriminačnej legislatívy⁷.

³ Z pomerne obmedzené počtu relevantnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva sa medzi najvýznamnejšie rozhodnutia radia nasledujúce rozhodnutia - *Buscarini* a ostatní proti San Marínu (1999, sťažnosť č. 24645/94), *Kokkinakis* proti Grécku (1993, sťažnosť č. 14307/88), *Leyla Sahin* proti Turecku (2004, sťažnosť č. 44774/98), *Leela Förderkreis E. V.* a ostatní proti Nemecku (2008, sťažnosť č. 58911/00), *Lautsi* proti Taliansku (2009, sťažnosť č. 30814/06) a rozhodnutie Európskej komisie pre ľudské práva vo veci *Universalles Leben E. V.* proti Nemecku (1996, sťažnosť č. 29745/96).

⁴ Charta základných práv Európskej únie (čl. 10), Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (čl. 9), Smernica č. 2000/78/ES, ktorá ustanovuje všeobecný rámec rovnakého zaobchádzania v zamestnaní a zárobkovej činnosti.

⁵ Všeobecná deklarácia ľudských práv (čl. 18), Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (čl.18).

⁶ „Každý má právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva; toto právo zahrňuje v sebe aj voľnosť zmeniť svoje náboženstvo alebo vieru, ako aj slobodu prejavovať svoje náboženstvo alebo vieru sám alebo spoločne s inými, či už verejne alebo súkromne, vyučovaním, vykonávaním náboženských úkonov, bohoslužbou a zachovávaním obradov“ (Všeobecná deklarácia ľudských práv, 1948).

⁷ „Zakazuje sa akákoľvek diskriminácia najmä z dôvodu pohlavia, rasy, farby pleti, etnického alebo sociálneho pôvodu, genetických vlastností, jazyka, náboženstva alebo viery, politického alebo iného zmýšľania, príslušnosti k národnostnej menšine, majetku, narodenia, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie“ (Charta základných

Na odlišnosti v právnom ukotvení práva na slobodu myslenia, svedomia alebo náboženského presvedčenia možno poukázať pri snahe o určenie základného katalógu ľudských práv a slobôd. Ustanovenie čl. 18 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach, na rozdiel od úpravy vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv, predpokladá zachovanie rovnováhy pri strete náboženskej slobody s právom rodičov na výchovu vlastných detí⁸ alebo zakotvuje výslovne dobrovoľný princíp pri prípadnej zmene vlastného náboženstva.

Medzi najvýraznejšie nedostatky, ktoré sa bezprostredne dotýkajú aj pracovnoprávných vzťahov, patrí predovšetkým nejednoznačnosť právnych pojmov (náboženstvo, viera, svetonázor) i preukázateľné preferovanie religiózneho prvku voči ostatným ľudským právam a slobodám v národných právnych poriadkoch i európskom právnom prostredí. Existujúci stav je výsledkom najmä osobitného postavenia náboženských spoločností v historickom vývoji európskeho kontinentu. Tzv. právo na sebaurčenie cirkvi je zakotvené v drvivej väčšine právnych poriadkov členských štátov Európskej únie.⁹

Hoci teda právne predpisy vzťahujúce sa na oblasť pracovnoprávných vzťahov vo svojom texte priamo inkorporujú zákaz diskriminácie na základe náboženstva a viery, v praxi nie je úplne jasné, v akom rozsahu a aké prípady možno subsumovať pod ochranný právny rámec. Rovnako nejasný je aj význam pojmu svetonázor, ktorý sa v ostaných rokoch stal súčasťou viacerých národných právnych úprav v podobe diskriminačného dôvodu (napr. v Českej republike, Spolkovej republike Nemecko či v Rakúsku)¹⁰.

Fundamentálnym determinantom efektívneho uplatňovania diskriminačného rámca na základe náboženstva alebo viery sa preto javí

práv Európskej únie, čl. 21). Podobne ako napr. v smernici č. 2000/78/ES, ktorá ustanovuje všeobecný rámec rovnakého zaobchádzania v zamestnaní a zárobkovej činnosti.

⁸ Hoci právna úprava predpokladá zachovanie rovnováhy a vyvážení pri uplatňovaní oboch ľudských práv, praktická aplikácia napr. aj v rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva ukázala opak (bližšie - rozhodnutie EStP vo veci Lautsi proti Taliansku (2010/2011, sťažnosť č. 30814/06).

⁹ Okrem iného aj v čl. 8 zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) - Slovenská republika alebo v čl. 140 GG (Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland) i v čl. 137 Weimarer Verfassung - Spolková republika Nemecko.

¹⁰ Diskriminačný dôvod „svetový názor“ alebo „Weltanschauung“ obsahuje napr. § 2 ods. 3 zákona č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací - Česká republika alebo § 1 Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz (AGG) - Spolková republika Nemecko.

stanovenie záväzného obsahu pojmov náboženstvo a viera, od ktorých sa bude následne odvíjať aj precizovanie posudzovania praktických prípadov národnými súdnymi inštanciami. Výklad pojmu náboženstvo a viera sa pokúsil už niekoľkokrát poskytnúť Európsky súd pre ľudské práva vo svojich rozhodnutiach, do súčasnosti však stále neexistuje legálna definícia. Nevyhnutnosť existencie všeobecne záväznej definície sa ukáže v okamihu, keď si rôzne náboženské spoločnosti alebo kvázi – cirkvi uplatňujú v rámci vnútroštátnych právnych pravidiel rôzne výnimky z platnej legislatívy alebo žiadajú priznanie výhod vyplývajúcich z osobitného postavenia náboženských spoločností. Pravidelnou praxou tak je model, kedy vnútroštátne právo nepriznáva určitej „kvázi religióznej“ skupine praktizujúcej často zvláštne obrady status náboženskej spoločnosti. Tá sa následne obráti so žalobou na Európsky súd pre ľudské práva tvrdiac, že prišlo k porušeniu jej práva na slobodu myslenia, svedomia a náboženského vierovyznania a nárokuje si na priznanie vysokého finančného odškodnenia. Snaha o obídienie vnútroštátneho zákonodarcu prostredníctvom rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva je vnímaná zo strany zluvných štátov Dohovoru veľmi negatívne.

Rozlíšiť náboženstvo a vieru právne relevantným spôsobom sa aj s ohľadom na posilnenie právnej istoty adresátov právnych noriem javí ako nevyhnutné.

Pojem náboženstvo je úzko spätý s náboženskou slobodou a náboženským presvedčením, ktoré sa radia ku kľúčovým prvkom vedúcich k vytvoreniu vlastnej identity skupiny ľudí (veriacich). Náboženská sloboda a jej právna ochrana zahŕňa nielen oblasť tzv. vnútorného osobného presvedčenia (myslenie a svedomie ľudskej bytosti), ale i jej prejavy navonok prostredníctvom skutkov i slov v súkromí i na verejnosti.¹¹ Právna ochrana sa teda poskytuje ako v podobe *forum internum* (chráni sa viera ako taká), tak i *forum externum* (konania osôb vyplývajúcich z viery).¹²

Na druhej strane rovnako pojem viera predpokladá dosiahnutie určitého stupňa osobného presvedčenia (viac ako len mať názor na určitý problém). Viera fyzickej osoby musí dosiahnuť istú mieru osobného presvedčenia, závažnosti, súdržnosti a významu a byť považovaná za zlučiteľnú s ľudskou dôstojnosťou. Neoddeliteľne sa preto musí viazať na osobné presvedčenie o závažných a podstatných aspektoch ľudského života a správania resp. byť hodná ochrany európskej demokratickej spoločnosti.¹³

¹¹ Rozhodnutie ESEP vo veci Kokkinakis proti Grécku (1993, sťažnosť č. 14307/88, bod 31)

¹² HENNSLER, M. – HEINZ – JÜRGEN, K.: *Arbeitsrecht Kommentar*, 4. Auflage, Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt, 2010, ISBN 978-3-504-42661-3, str. 56 - 75.

¹³ Rozhodnutie ESEP vo veci Campbell a Cosans proti Veľkej Británii (25. 2. 1982, séria A, č. 48, bod 36).

Z uvedeného rozhodnutia a jeho odôvodnenia sa však rovnako odvádzajú i prípustnosť nereligiózneho „náhľadu“ na svet ako oprávneného dôvodu zakladajúceho právnu ochranu proti nerovnakému zaobchádzaniu. Súčasne tak Európsky súdny dvor na základe vymedzenia viery ako primárnej podmienky vzniku náboženstva nepriamo stanovuje i podmienky, ktoré musia byť kumulatívne naplnené pri vymedzení porovnateľnej právnej úpravy svetonázoru ako diskriminačného dôvodu.

Z uvedeného je preto možné vyvodiť určitý záver o systematike a hierarchii usporiadania jednotlivých pojmov. Vychádzajúc z centrálného pojmu „právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženského vyznania“ možno pojem náboženstva označiť za komplexný pojem, ktorý zahŕňa celý rad osobných presvedčení o vzniku, pôvode a význame určitých faktov alebo informácií vychádzajúcich z jednej ideologickej platformy (vytvára systém viery).¹⁴ Náboženstvo alebo všeobecne náboženské presvedčenie je preto možné rozdeliť na niekoľko čiastočných presvedčení o fundamentálnych otázkach života, ktoré spolu vytvárajú systém náboženstva.

Neodeliteľnou súčasťou náboženstva i viery na rozdiel napr. od svetonázoru v nemeckej právnej úprave je ale i ich transcendentálny vplyv na ľudí (veriacich), ktorý predpokladá existenciu vyššej moci ako tvorcu celého života na Zemi.¹⁵

Aj preto sa posúdenie, či v rámci konkrétneho prípadu ide alebo nejde o náboženstvo (resp. vieru či svetonázor) ponecháva samozrejme v zmysle európskeho Dohovoru na zmluvné strany a príslušné národné súdne orgány. V súdnej praxi členských krajín Európskej únie napríklad anglické a nemecké súdy nepriznávajú scientológii formu náboženstva a francúzske, ako aj americké súdy uznávajú scientológiu za náboženstvo.¹⁶ Odôvodnenie nemeckých súdov sa zakladá práve na chýbajúcom systéme porovnateľných odpovedí na základné otázky ľudskej existencie (o zmysle, pôvode a celi života) a v popredí stojí najmä sledovanie hospodárskych záujmov.¹⁷

Na druhej strane však omnoho zásadnejšie problémy v praxi spôsobuje interpretácia pojmu svetonázor. Diskriminačný dôvod

¹⁴ Rozhodnutie EStP vo veci ISKON a ostatní proti Veľkej Británii (1994, sťažnosť č. 20490/92).

¹⁵ HENNSLER, M. – HEINZ – JÜRGEN, K.: *Arbeitsrecht Kommentar*, 4. Auflage, Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt, 2010, ISBN 978-3-504-42661-3, str. 56 - 75.

¹⁶ BARANCOVÁ, H. a kol.: *Pracovné právo v európskej perspektíve*, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeňek, s r.o., 2009, ISBN 978-80-7380-241-7, str. 76.

¹⁷ HENNSLER, M. – HEINZ – JÜRGEN, K.: *Arbeitsrecht Kommentar*, 4. Auflage, Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt, 2010, ISBN 978-3-504-42661-3, str. 56 - 75.

„svetonázor“ odvodzuje svoj pôvod rovnako z práva na slobodu myslenia, svedomia alebo náboženského vyznania. Na rozdiel od viery alebo náboženstva však nedisponuje nadprirodzeným charakterom pôsobenia na svojich prívržencov. Jeho prítomnosť sa viaže výlučne na vnútro človeka (má imanentný charakter). V zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva tak do pôsobnosti článku 9 Dohovoru jasne spadajú napr. pacifizmus, ateizmus alebo vegánstvo¹⁸, čo by sa malo nevyhnutne odraziť aj na ich zohľadnení v prípade právnej úpravy nerovnakého zaobchádzania. Právna ochrana napr. v Spolkovej republike Nemecko sa však neposkytuje každému, aj s ohľadom na právne dôsledky. Aj koncepcia svetonázoru ako diskriminačného dôvodu na úrovni náboženského vyznania predpokladá v Nemecku existenciu porovnateľného systému fundamentálnych otázok a odpovedí na otázky ľudskej existencie. Nemecká právna úprava však ponecháva samotné skúmanie na konkrétny prípad, pretože nie každé presvedčenie o usporiadaní súčasného sveta je možné považovať za svetonázor (nesmie mať napr. politický význam).¹⁹

Pri objektívnom zhodnotení však i vyššie popísané vysvetlenie pojmu svetonázor pokrívajú najmä v otázkach jeho prejavu. Národný zákonodarca totiž predpokladá isté spôsoby prejavu vlastného presvedčenia (viery) iba pri náboženstve a nie napr. aj pri nereligióznom presvedčení, ktoré má svoje miesto výlučne vo vnútornom svete fyzickej osoby. Posúdenie, či ide v konkrétnom prípade o náboženstvo alebo svetonázor však môže byť nad odborné i osobnostné predpoklady príslušného sudcu.²⁰

Slovenský Zákonník práce uvádza v čl. 1 (Základné zásady) len pojmy náboženstvo a viera, pričom úplne opomína existenciu nereligiózných presvedčení.²¹ Z vyššie načrtnutého neobstojí ani jeho odvodenie z tzv. „politického alebo iného zmýšľania“, ktoré nespĺňa preukázateľné náročný systémový rámec náboženského vyznania aplikovaný napr. v nemeckej právnej úprave. Pokiaľ by sme teda svetonázor odvádzali „z iného zmýšľania“, vytvárala by sa tak preukázateľne

¹⁸ Pacifizmus (Arrowsmith proti Veľkej Británii, 1978, sťažnosť č. 7050/75), ateizmus (Angelini proti Švédsku, 1986, sťažnosť č. 10491/83), vegánstvo (W. proti Veľkej Británii, 1993, sťažnosť č. 18187/91) – bližšie pozri – Murdoch, J.: Freedom of thought, conscience and religion, Strasbourg: Council of Europe, Directorate General of Human Rights and Legal Affairs, 2007, str. 10 - 12, dostupné na internete: www.coe.int./human_rights

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Pri scientológii bolo možno posúdenie jednoduchšie aj vďaka ich mediálnej prezentácii a výpovediam množstva bývalých veriacich. Nejasné je však posúdenie iných, starších, náboženstiev alebo predkresťanských spoločností ako napr. druidizmus alebo vika.

²¹ Identickú právnu úpravu nájdeme aj v ustanoveniach § 2 zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon).

nerovnováha medzi uplatnením právnej ochrany medzi náboženstvom a svetonázorom.

Zákonodarca by mal preto do ustanovenia čl. 1 Zákonníka práce, ako i do textu antidiskriminačného zákona doplniť diskriminačný dôvod „svetonázor“ a v systematike ustanovenia ho zaradiť vedľa náboženstva.²² Nové nasledujúce ustanovenie antidiskriminačného zákona by súčasne objasňovalo pojem svetonázor nasledujúcim spôsobom: „Svetonázorom sa rozumie osobné presvedčenie ľudskej bytosti o určitom videní celého sveta, najmä však o pôvode a celi ľudského života porovnateľného so zákonom uznanými náboženskými spoločnosťami.“

Súčasnú slovenskú právnu úpravu tak možno označiť za čiastočne nevyváženú, keď obmedzuje právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženského vyznania v prospech náboženských spoločností a diskriminuje tzv. neveriace osoby.

Diskriminácia na základe náboženstva a viery v praxi

Významným determinantom sa pri posudzovaní diskriminačného konania v kontexte náboženstva a viery javí ako osobitné právo cirkví na sebaurčenie, tak i miera sekularizmu národného zákonodarcu i aplikátorov práva. Pri niekoľkých praktických prípadoch, kedy prišlo k stretu slobody náboženského presvedčenia s inými základnými ľudskými právami a slobodami, bolo jednoznačne uprednostnené náboženstvo pred napr. právom rodičov na vzdelanie svojich detí podľa svojho vlastného presvedčenia alebo právo nebyť diskriminovaný na základe svojej vlastnej sexuálnej orientácie.

Právo cirkví na sebaurčenie predstavuje oprávnenú výnimku zo zákazu diskriminácie vo vzťahu k zamestnancom cirkevných organizácií alebo v iných súkromných organizáciách založených na náboženstve alebo viere. Uvedená možnosť cirkví a svetonázorových spoločností je obsiahnutá napr. v čl. 4 ods. 2 Smernice č. 2000/78/ES a pripúšťa oprávnenosť ich požiadavky vyžadovať od osôb, ktoré pre ne pracujú, aby sa správali lojálne a úprimne s etosom organizácie.²³

Podobne slovenský právny poriadok v § 8 zákona č. 365/2004 Z. z. (antidiskriminačný zákon) upravuje výnimku zo zásady rovnakého

²² Čl. 1 Zákonníka práce by následne znel: „...podľa pohlavia, manželského a rodinného stavu, rasy, farby pleti, jazyka, veku, nepriaznivého zdravotného stavu alebo zdravotného postihnutia, náboženstva a viery resp. svetonázoru, politického alebo iného zmýšľania, odborovej činnosti...“. Podobne by následne bolo novelizované i ustanovenie § 2 zákona č. 365/2004 Z. z..

²³ BARANCOVÁ, H. a kol.: Pracovné právo v európskej perspektíve, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeňek, s r.o., 2009, ISBN 978-80-7380-241-7, str. 79.

zaobchádzania z dôvodu náboženstva a viery akceptáciou práva cirkvi na sebaurčenie.

Špecifické postavenie cirkvi v európskych právnych poriadkoch bolo do súčasnosti akceptované s ohľadom na historické i aktuálne pôsobenie náboženských spoločností v oblasti vedy, vzdelávania i najrôznejších humanitárnych aktivít (starostlivosť o chorých a starých ľudí a pod.). Nezadržitelný rozvoj spoločnosti aj s ohľadom na výraznejší posun v ochrane iných sociálnych skupín spoločnosti spôsobuje, že v určitých okamihoch prichádza k zásadnému stretu rôznych ľudských práv a slobôd, kde sa uprednostnenie cirkevného záujmu javí ako zjavne neprimerané. V prípade akceptovania výpovede z dôvodu praktizovania homosexuality cirkevnými zamestnancami v Spolkovej republike Nemecko možno pochopiť uprednostnenie záujmu cirkvi s odkazom na religiózny charakter zamestnávateľa a jeho vnútorné kódexy správania zamestnancov. Pri obmedzení práva na štrajk alebo práva rodičov na určenie filozofického charakteru výchovu ich vlastných detí výhodnejšie postavenie cirkvi pokrívka.

Výrazným spôsobom sa však na posudzovaní prípadov prípadnej diskriminácie v kontexte náboženstva a viery odráža i miera sekularizmu aplikátorov právnych noriem, ale i celospoločenská mienka. Čo sa mimochodom prejavilo i v jednom z ostatných rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Lautsi proti Taliansku. Rozhodnutie Veľkej komory ESLP sa tak stalo pokračovaním faktického uprednostňovania náboženskej slobody voči ostatným základným ľudským právam a slobodám, ktoré sa mimochodom prejavilo i v postoji talianskej súdnej sústavy.²⁴

Podstata prípadu Lautsi proti Taliansku sa týkala posúdenia kolízie dvoch základných ľudských práv – práva na náboženské vyznanie resp. jeho prejavov a práva rodičov na výchovu svojich detí. Pani Lautsi sa domáhala na Európskom súde pre ľudské práva uznania porušenia práva na výchovu svojich detí Talianskom.

Pani Lautsi namietala porušenie talianskych ústavných princípov „sekularizmu“ a „neustrannosti verejnej správy“ v dôsledku umiestnenia krížov v každej z učební štátnych školských zariadení, ktoré navštevovali jej synovia (zákonná požiadavka správnych predpisov)²⁵. Odôvodnenie pani

²⁴ Sťažnosti a žaloby pani Lautsi boli talianskou justičnou sústavou odmietnuté a kríž bol označený za symbol sekulárnych hodnôt talianskej ústavy a občianskeho života (Rozhodnutie Consiglio di Stato z 13. februára 2006).

²⁵ Vzťahy Talianska a Svätej stolice upravujú tzv. Lateránske zmluvy i Ústava Talianskej republiky. Čl. 8 Ústavy priamo zakotvuje právo cirkvi na organizovanie svojho vnútorného života podľa vlastných pravidiel i dogmatických téz na výsostnom území Talianskej republiky, pokiaľ nie sú v rozpore s talianskym právnym poriadkom.

Lautsi sa opieralo najmä o rozhodnutie Ústavného súdu Talianska, ktorý v roku 2000 judikoval, že „základný princíp rovnosti všetkých občanov pred zákonom neberie ohľad na ich náboženské vyznanie (čl. 3 Ústava Talianskej republiky), ako i rovnosť všetkých náboženstiev pred zákonom (čl. 8 Ústava Talianskej republiky), konanie štátnych orgánov musí byť preto nestranné a pristupovať ku každému z nich zhodným spôsobom“.²⁶ V dôsledku nálezu Ústavného súdu tak bola prítomnosť krížov vo volebných miestnostiach označená za rozpornú so sekulárnym charakterom štátneho zriadenia.

Pani Lautsi tvrdila, že prítomnosť kríža je nezlučiteľná so slobodou myslenia, svedomia a náboženského vyznania a práva na výchovu vlastných detí podľa vlastného presvedčenia. Predstavuje tak neoprávnený zásah do jej rodičovských práv, ktorá okrem iného zahŕňa aj právo rodičov určiť filozofické presvedčenie detí.²⁷

Argumentáciu talianskej vlády naopak charakterizovala snaha o posudzovanie symbolu a posolstva kríža ako humanistického posolstva, ktorý so sebou prináša a súčasne v sebe inkorporuje hodnoty demokratického spoločenského zriadenia bez religiózneho prvku²⁸. Rovnako sa Taliansko odvolávalo na neexistenciu európsky záväzného a konformného výkladu pojmu sekularizmus, preto nie je možné s istotou určiť, či skutočne prišlo k narušeniu sekulárneho charakteru štátneho zriadenia a zásahu do práva na právo výchovu detí.²⁹ Odôvodnenie talianskej vlády sa opieralo i o akési nepísané pravidlo uplatňujúce sa pri chýbajúcom konsenze o výklade pojmu sekularizmus. Cieľom malo byť podľa talianskej vlády poskytnutie významnejšej autonómie zmluvným štátom Dohovoru pri jeho výklade s dôrazom na posúdenie prípadných dopadov na domáce právne i spoločenské podmienky.³⁰

²⁶ Nestrannosť a rovnaký prístup predstavujú základ princípu sekularizmu, ktorý je považovaný za určujúci a najdôležitejší prvok k zabezpečeniu pluralizmu viery, kultúry a rôznych tradícií a ich rovnováhy (bližšie rozhodnutie ústavného súdu č. 508/2000).

²⁷ Právo na výchovu detí podľa vlastného presvedčenia zakotvuje o. i. aj čl. 2 Protokolu 1 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd („*Nikomu sa nesmie odoprieť právo na vzdelanie. ... musí štát rešpektovať právo rodičov zabezpečovať túto výchovu a vzdelanie v zhode s ich vlastným náboženským a filozofickým presvedčením.*“)

²⁸ „*Križ predstavuje súbor hodnôt a zásad, ktoré tvoria základ našej demokracie*“ (Rozhodnutie EŠLP vo veci Lautsi proti Taliansku (2010/2011, sťažnosť č. 30814/06, bod č. 35).

²⁹ Talianska vláda poukazovala i na ostatnú judikatúru EŠLP napr. vo veci Folgero proti Nórsku, sťažnosť č. 15472/02, kde súd vyjadril požiadavku identifikácie preukázateľného aktívneho pôsobenia porušovateľa, než iba prítomnosť určitého symbolu alebo obrazu, ktoré vedú k porušeniu čl. 2 Protokolu 1 Dohovoru.

³⁰ Bližšie - rozhodnutie EŠLP vo veci Lautsi proti Taliansku (2010/2011, sťažnosť č. 30814/06, bod č. 41).

Postoj talianskej vlády tak zreteľne poukázal na skutočnosť, že hoci sa štátny aparát označuje v zmysle právneho poriadku za nestranný a mal by preto v dôsledku toho posudzovať všetky prípady diskriminačného konania porovnateľným spôsobom, v praxi tomu tak nie je. Paradoxne v prípade Lautsi je nepriamo zvýhodnená práve osoba, ktorá sa hlási k štátom preferovanej cirkvi na úkor ostatných osôb. Náboženstvo a viera sú príčinou diskriminácie ostatných fyzických osôb, ale obráteným spôsobom. K diskriminácii fyzickej osoby neprichádza preto, lebo by sa hlásila k určitému náboženskému vyznaniu resp. cirkevnej organizácii, ale preto, že tak nerobí alebo sa odmietne prispôsobiť určeným pravidlám s religióznym pozadím.

Zaujímavý obrat v rozhodovaní ESLP tak jasne načrtol odklon od puristického posudzovania prípadu podľa európskeho právneho rámca a poukázal na jasný vplyv náboženských lobistických skupín, medzi ktoré možno zaradiť i postoj desiatich európskych štátov.³¹ Európsky súd pre ľudské práva vo svojom prvotnom rozhodnutí jasne judikoval, že v prípade pani Lautsi prišlo k porušeniu práva rodičov na výchovu vlastných detí. Taliansko nedokáže zabezpečiť odovzdávanie informácii deťom objektívnym, pluralitným a kritickým spôsobom ako i rešpektovať náboženské a filozofické presvedčenie rodičov v súlade s čl. 2 Protokolu č. 1 za situácie, ak sa v triede nachádza kríž. Školská dochádzka i nezrelosť detí (nedostatok skúseností) predstavujú obzvlášť citlivé oblasti, v rámci ktorých je potrebné postupovať nanajvýš opatrne. Súd vzal v úvahu najmä povahu kríža ako náboženského symbolu a jeho prípadný dopad na mladých žiakov, pretože môže predstavovať nepríjemný tlak na študentov, ktorí nepraktizujú katolícku vieru alebo sa hlásia k inému.³²

Prítomnosť kríža v učebniciach tak prekročila ústavné sekulárne hodnoty štátu a symbol kríža (s prihliadnutím aj na argumentáciu Talianska) podľa názoru Súdneho dvora môže mať síce viacero významov, medzi ktorými ale náboženský prevažuje.

Súdny dvor v odôvodnení rozhodnutia ďalej objasňuje i tzv. negatívny aspekt práva na slobodu náboženského vyznania.³³ Negatívny aspekt práva

³¹ Arménsko, Bulharsko, Cyprus, Grécko, Litva, Malta, Monako, San Maríno, Rumunsko a Rusko požiadali ESLP, aby mohli počas procesu zastávať pozíciu „tretej strany“ (Amicus curiae), ktorá im umožňuje predkladať svoje pripomienky oficiálnou cestou. Rakúsko, Poľsko alebo Slovensko prijali rôzne deklarácie na podporu kríža. „Prípady kríža je jedinečný a nemá obdobu. Desiat štátov sa rozhodlo vysvetliť európskemu súdu, aké sú hranice jeho právomoci a aké sú hranice možnosti vytvárať ‚nové práva‘ proti vôli členských štátov“ (Gregor Puppink, Európske centrum pre právo a spravodlivosť).

³² Podobne ako prozelytizmus (obracanie na vieru) – bližšie rozhodnutie ESLP vo veci Kokkinakis proti Grécku (sťažnosť č. 14307/88, 1993 alebo Karaduman proti Turecku, rozhodnutie Európskej komisie pre ľudské práva z 3. mája 1993).

³³ Analógiu možno nájsť aj v predchádzajúcich rozhodnutiach Európskeho súdneho dvora, v rámci ktorých sa bližšie zaoberal vymedzením tzv. negatívneho práva slobody

na slobodu náboženského vyznania sa neobmedzuje výlučne na absenciu realizácie bohoslužieb alebo vzdelávania s religióznym charakterom, ale i na zdržanie sa používania postupov a symbolov vyjadrujúcich náboženstvo či vieru a pod. Rovnako ako ochrana náboženského vyznania si i negatívny aspekt práva na slobodu náboženského vyznania zaslúži osobitnú ochranu. Štát má preto povinnosť dodržiavať konfesnú neutralitu verejného školstva a brať do úvahy nielen názory rodičov požadujúcich umiestňovanie náboženských symbolov vo verejných školách, ale i tých, ktorí ich prítomnosť v škole odmietajú.³⁴

Hoci rozsudok v prípade Lautsi bol prijatý jednomyseľným rozhodnutím sedemčlennej komory Súdneho dvora, znamenala následná žiadosť talianskej vlády o predloženie prípadu Veľkej komore a jej rozhodnutie zásadný obrat v dosiahnutom pokroku zachovávaní sekularizácie národného štátneho aparátu. Veľká komora pri posúdení prípadu nedospela k rovnakým záverom než prvostupňový súd a nenašla dôvodnú skutočnosť, ktorá by zakladala porušenie čl. 2 Protokolu 1 v spojení s čl. 14 Dohovoru. Výsledkom rozhodnutia je fakt, že v prípade Lautsi neprišlo k porušeniu práv rodičov na výchovu vlastných detí podľa svojho filozofického presvedčenia. I keď bolo sčasti možné na základe ostatnej vlny odporu niektorých členských štátov a náboženských organizácií očakávať určitú korekciu predchádzajúceho rozhodnutia, takýto zásadný obrat v posúdení argumentácie sporových strán i prvostupňového súdu možno považovať za zarážajúci. Pokiaľ bolo rozhodnutie prvostupňového súdu podrobené kritike odbornej i laickej verejnosti pre nedostatok hlbšej analýzy charakteru kríža i jeho prípadných dopadov na žiakov, odôvodnenie rozhodnutia Veľkou komorou vyvoláva rovnako mnohé nejasnosti.

Argumentáciu Veľkej komory možno subsumovať do dvoch oblastí – návrat k rešpektovaniu voľnej úvahy zmluvného štátu Dohovoru a nutnosť aktívneho zásahu žalovaného subjektu do práva domáhajúceho sa ochrany (práva na výchovu detí).

Súdny dvor dospel k názoru, že rozhodnutie o umiestnení kríža spadá výlučne do záležitostí voľného uváženia zmluvného štátu Dohovoru. Súdny dvor má v zásade iba posúdiť skutočnosť, či v konkrétnom prípade

združovania, ktoré subsumoval pod čl. 11 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Absencia vymedzenia negatívneho práva slobody združovania totižto umožňovala vznik systému closed shop vo Veľkej Británii alebo dohôd o výhradnom zamestnávaní v Dánsku, ktoré nútili zamestnancov vstupovať proti ich vôli do odborových organizácií (bližšie napr. v rozhodnutí ESEP vo veci Sorensen/Rasmussen proti Dánsku - sťažnosť č. 52562/1999, 52620/1999, Sigurjonsson proti Islandu, Gustafsson proti Švédsku – sťažnosť č. 18/1995/524/620 a pod.)

³⁴ Rozhodnutie ESEP vo veci Lautsi proti Taliansku (2010/2011, sťažnosť č. 30814/06, bod 48 – 58).

prišlo k prekročeniu uvedeného oprávnenia, ktoré by následne zakladalo porušenie práv obsiahnutých v texte Dohovoru alebo jeho protokolov. Súdny dvor pri svojom rozhodnutí zvýraznil najmä historický kontext, právny, kultúrny i spoločenský (filozofický) vývoj v konkrétnej krajine, ktorý pokladá za kľúčový pri posudzovaní prípadného porušenia práv priznaných Dohovorom. Súčasne však ESLP konštatuje, že zohľadnenie národnej tradície nezavahuje zmluvný štát povinnosti dodržiavať ľudské práva a slobody zakotvené v Dohovore a protokoloch.³⁵

Uvedené konštatovanie však vyznieva značne rozporuplne pri zohľadnení ostatných rozhodnutí ESLP v prípadoch napr. posudzovania diskriminačného zaobchádzania na základe sexuálnej orientácie. Hoci ESLP požaduje dodržiavanie ľudských práv a slobôd, súčasne ich praktickú aplikáciu limituje zohľadnením národných osobitostí. Tie tak môžu často môžu viesť k oslabeniu či sťaženiu ich aplikácie oprávnenými subjektmi. Následná existencia odlišného uplatňovania ľudských práv a slobôd v jednotlivých zmluvných štátoch Dohovoru môže vytvárať neprijateľné „aplikačné“ výnimky zo zákazu diskriminácie či viesť k pochybnému zvýhodňovaniu práva cirkvi na sebaurčenie. Voľná úvaha štátu, ktorú vcelku správne opomenul prvostupňový súd s cieľom uprednostniť univerzálny charakter ľudského práva (práva na výchovu detí rodičmi), sa opätovne stáva nástrojom nerovnakého zaobchádzania.

Rovnako sa Veľká komora Európskeho súdu pre ľudské práva podľa môjho názoru nedostatočne vysporiadala s pôsobením kríža na žiakov navštevujúcich štátne vzdelávacie inštitúcie v Taliansku. Napriek opakovanému konštatovaniu Veľkej komory, že kríž je predovšetkým náboženský symbol než výraz hodnôt demokratickej spoločnosti, ako to tvrdila talianska vláda, nepovažuje Súdny dvor spor o jeho charakter za kľúčový prvok pri posúdení porušenia práva v prípade Lautsi. Za zásadnú otázku považuje neprítomnosť aktívneho pôsobenia štátu na náboženské vyznanie žiakov alebo snahy o jeho zmenu. Visiaci kríž na stene má výlučne pasívny charakter pôsobenia, ktorý nie je spôsobilý ovplyvniť mladých ľudí do tej miery, ktorú by mohli oprávnené pociťovať ako nátlak na vlastné presvedčenie. Rovnako subjektívne vnímanie jeho vplyvu na žalobkyňu posudzuje súd ako nedostatočné pre rozhodnutie o porušení čl. 2 Protokolu 1.³⁶ Súdny dvor sa tak opakovane zaujal alibistickú pozíciu pri možnosti stanovenia presadzovania religiozity do sekulárnych oblastí štátneho pôsobenia a určenie limitov pre kresťanské idey v národnom právnom

³⁵ Rozhodnutie ESLP vo veci Lautsi proti Taliansku – rozhodnutie Veľkej komory (2010/2011, sťažnosť č. 30814/06, bod 66 – 68).

³⁶ Rozhodnutie ESLP vo veci Lautsi proti Taliansku – rozhodnutie Veľkej komory (2010/2011, sťažnosť č. 30814/06, bod 66 – 68).

poriadku ponecháva na národného zákonodarcu aj s tým vedomím, že môže prísť k nerovnakému zaobchádzaniu.³⁷

Veľká komora ďalej prišla k názoru, že kríže v učebniach nemajú na mladých ľudí žiadny vplyv. Práve prvostupňový súd bol kritizovaný za nedostatok hlbšej analýzy pôsobenia krížov na žiakov a konštatovaní o jeho prítomnosti. Odvolací súd rovnako bez dôkladnej analýzy uviedol, že žiadny významný vplyv neexistuje. Kontroverzne však súčasne vyznieva i fakt, že Veľká komora si osvojila právo posúdiť význam islamskej šatky a kríža pre obe náboženstvá. Kým prvostupňový súd oba považoval za „silné vonkajšie symboly“ viery pri zohľadnení záverov rozhodnutia ESLP vo veci Dahlab a ako také spôsobilé narušiť princíp neutrality a sekularizmu, Veľká komora ESLP mala zjavne opačný názor. Zákaz nosenia islamských šatiek prispel k zachovaniu ochrany náboženskej viery ostatných žiakov a ich rodičov, zákaz umiestňovania krížu ako kresťanského symbolu v štátnych školách už nie.³⁸ Odvolanie sa Súdneho dvora na osobitosti jednotlivých prípadov tak len zachraňuje slabú argumentačnú pozíciu a odlišné posúdenie náboženských symbolov v zmysle porušenia čl. 9 Dohovoru v spojení s čl. 2 Protokolu 1 a čl. 14 Dohovoru. Súd takisto nedospel k rozhodnutiu o diskriminačnom zaobchádzaní s pani Lautsi, pretože zdôraznil previazanosť čl. 14 s čl. 9 a čl. 2 Protokolu 1, ktoré podľa jeho záveru neboli porušené. Čl. 14 sa totižto viaže na hmotnoprávne ustanovenia Dohovoru a jeho protokolov upravujúce základné ľudské práva a slobody a preto nie je možné rozhodnúť o jeho samostatnom porušení.³⁹

Poučenie plynúce z ostatného rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva je smutnou správou pre všetkých. Kresťanské náboženstvo, pri

³⁷ Podobnú právnu pozíciu zaujal Súdny dvor aj vo veci Folgerø a ostatní proti Nórsku (2007, sťažnosť č. 15472/02, bod 84, 89) alebo Zengin proti Turecku (2007, sťažnosť č. 1448/04, bod 51 - 63). V prípade Folgerø posudzoval Súdny dvor obsah predmetu „Kresťanstvo, náboženstvo a filozofia“, v rámci ktorého poskytovali učebné osnovy väčší priestor vyučovaniu kresťanského náboženstva než u iných vierovyznaní. Súdny dvor však mal za to, že v uvedenom prípade nešlo o porušenie nestrannosti, plurality a objektívnosti poskytovaného vzdelania a rozhodnutie o určení prípustných limitov prekročenia sekularity resp. dodržania rovnováhy medzi náboženstvami ponechal na voľnú úvahu štátu (bližšie Rozhodnutie ESLP vo veci Lautsi proti Taliansku – rozhodnutie Veľkej komory (2010/2011, sťažnosť č. 30814/06, bod 70).

³⁸ V prípade Dahlab proti Švajčiarsku (2001, sťažnosť č. 42393/98) sťažovateľka – učiteľka moslimského pôvodu napadla zákaz nosenia islamských šatiek pri vyučovaní vo švajčiarskych verejných školách. ESLP však v uvedenom prípade judikoval, že švajčiarsky zákon obsahujúcu spomínaný zákaz je v súlade s čl. 9 ods. 2 Dohovoru a je nevyhnutný pre demokratickú spoločnosť. Významným záverom rozhodnutia je však konštatovanie Súdneho dvora, že nosenie šatky by mohol mať vplyv na ostatných žiakov. Uvedené rozhodnutie tak dokonale kopíruje následné rozhodnutie prvostupňového súdu vo veci Lautsi, ktoré bolo neskôr zvrátené rozhodnutím Veľkej komory.

³⁹ Rozhodnutie ESLP vo veci Lautsi proti Taliansku – rozhodnutie Veľkej komory (2010/2011, sťažnosť č. 30814/06, bod 80 – 81).

plnom rešpekte k jeho prínosu pre demokratickú a právnu spoločnosť, je i naďalej uprednostňované pred ostatnými vierovyznaniami i ateistickou spoločnosťou. Negatívnym faktom je však i jeho kvalitnejšia spoločenská i právna pozícia pred uplatňovaním iných ľudských práv a slobôd, ktoré sú často pre ostatných „neveriacich“ ľudí kľúčové pri realizácii vlastného života (napr. s odlišnou sexuálnou orientáciou).

Prelomové rozhodnutia smerujúce k „prelomeniu“ práva cirkvi na sebaurčenie v prospech iných základných ľudských práv a slobôd je preto možné očakávať skôr na úrovni národných súdov resp. národných zákonodarcov.

V súvislosti s uvedeným je nutnosťou preto spomenúť ostatné rozhodnutie Krajinského súdu v Hamburgu⁴⁰. Na základe práva na sebaurčenie cirkvi sa v Spolkovej republike Nemecko uplatňuje osobitný systém pracovného práva pre katolícku cirkev, ktorého jedna zo súčastí sa označuje ako „tretia cesta“ (Drittes Weg). Jej cieľom je zosúladienie záujmov katolíckej cirkvi resp. jej zamestnancov. Proces určovania pracovných podmienok prebieha v rámci tzv. pracovnoprávných komisií. Právo na štrajk, výluka alebo jednostranné stanovenie pracovných podmienok vedením sú nezlučiteľné so službou a poslaním cirkvi v spoločnosti a preto sú nepovolené.⁴¹

Praktické prípady však poukázali, že aj zamestnanci cirkevných organizácií majú záujem na dosiahnutí výhodnejších pracovných podmienok a nie sú zo strany svojich zamestnávateľov dostatočne uspokojení. Osobitný cirkevný systém pracovného práva im však bráni v uplatnení základného sociálneho práva (prípustného nátlakového prostriedku na zamestnávateľa), čo je pochopiteľne v rozpore s mnohými medzinárodnými právnymi dokumentmi⁴². Prelomovým sa rozhodnutie stalo v okamihu, keď súd pripustil uplatnenie práva na štrajk aj pre zamestnancov cirkevných organizácií. Úplné vylúčenie uplatnenia práva na štrajk cirkevných zamestnancov predstavuje ich neprimerané obmedzenie. Zamestnancom cirkevných organizácií patria rovnaké práva ako porovnateľným zamestnancom u iných, nereligióznych, zamestnávateľov. Z odôvodnenia rozhodnutia súdu však možno vyvodiť i konštatovanie, že právo cirkvi na

⁴⁰ Rozhodnutie Krajinského súdu pre pracovné právo - Hamm 8 Sa 788/10.

⁴¹ Kirchliches Arbeitsrecht (dostupné na internete: www.caritas.de/2257.html)

⁴² Napr. Dohovor Medzinárodnej organizácie práce č. 154 o kolektívnom vyjednávaní, Európska sociálna charta (čl. 6 ods. 4), Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (čl. 11) a pod.

sebaurčenie nepredstavuje všemocné zaklínadlo a ospravedlnenie nerovnakého zaobchádzania so zamestnancami.⁴³

Záver

Kresťanské korene Európskej únie a ich prípadné zohľadnenie v národných právnych poriadkoch je dôležité nielen pre zachovanie vlastne európskej identity, ale i pre celkovú humanizáciu súčasnej spoločnosti v súlade s mravnými imperatívmi kresťanského vierovyznania. Právo cirkvi na sebaurčenie sa však nesmie stať prostriedkom k pokračujúcemu obmedzovaniu iných ľudských práv a slobôd či už v podobe zákazu práva na štrajk alebo akceptácie výpovede zo skutočnosti, ktorú nedokáže jedinec ovplyvniť vlastným konaním (sexuálna orientácia). Členské štáty Európskej únie sa musia snažiť o udržiavanie rovnováhy medzi náboženskými vyznaniami i sekulárnym obyvateľstvom. Nehovoriac už o zabezpečení rovnakého prístupu obyvateľstva k požadovanému vzdelaniu v súlade s vlastným filozofickým presvedčením resp. zabezpečiť jeho minimálny neutrálny štandard.

Literature:

BARANCOVÁ, H.: Zákonník práce. Komentár., Praha: C. H. Beck, 2010, str. 5 – 12, ISBN 978-80-7400-172-7

BARANCOVÁ, H.: Európske pracovné právo. Flexibilita a bezpečnosť pre 21. storočie, Bratislava: Sprint dva, 2010, str. 157 - 168, ISBN 978-80-89393-42-8

BARANCOVÁ, H.: Pracovné právo v európskej perspektíve, Plzeň: Aleš Čeňek s r.o., 2009, str. 75 – 84, ISBN 978-80-7380-241-7

GAJDOŠOVÁ, J.: Kauza kríže – vzdelávanie detí v štátnych školách v súlade s náboženským presvedčením ich rodičov, In: Justičná revue – časopis pre právnu prax, č. 4/2010, str. 499 – 505, ISSN 1335-6461

HENNSLER, M. – HEINZ – JÜRGEN, K.: Arbeitsrecht Kommentar, 4. Auflage, Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt, 2010, str. 56 – 75, ISBN 978-3-504-42661-3

OLŠOVSKÁ, A.: Pracovnoprávne postavenie osôb vykonávajúcich duchovenskú činnosť, In: Acta Universitatis Tyrnaviensis Iuridica, Trnava : Právnická fakulta Trnavskej univerzity, 2005, str. 241 - 266, ISBN 80-8078-055-2

⁴³ Pre objektivnosť je potrebné uviesť, že v uvedenom prípade bolo podané zo strany cirkvi odvolanie k Spolkovému súdu pre pracovné právo a prípad nebol do súčasnosti rozhodnutý. V kontexte nemeckej judikatúry je nevyhnutné spomenúť i rozhodnutie Súdu pre pracovné právo v Bielefelde, ktorého záver odporuje rozhodnutiu Krajinského súdu v Hamburgu a nepriznáva cirkevným zamestnancom právo na štrajk (3 Ca 2958/09).

Contact – email

marek.svec@yahoo.de